

VÄRMDÖ KOMMUN

Strategisk plan

mot våldsbejakande extremism

Obligatoriskt för samtliga styrdokument

Beslutsnivå- och datum	Kommunfullmäktige 2022-01-19
Diarienummer	2021KS/1129
Reviderat	2021
Lagstadgat styrdokument	-
Ersätter styrdokument	Strategisk plan mot våldsbejakande extremism 2019
Uppföljning	Vartannat år
Ansvar	Trygghetsrådet

1 Inledning

Begreppet extremism används för att beskriva rörelser, ideologier eller individer som inte accepterar en demokratisk samhällsordning. Den grundläggande politiska normen, där politiska mål och samhällsförändringar kan påverkas genom politik och uppnås genom demokratiska processer, accepteras inte.

En våldsbejakande extremistmiljö avser enligt Säkerhetspolisen ”individer, grupper och organisationer som hålls samman av en ideologi och betraktas som våldsbejakande genom att de utifrån denna förespråkar, främjar, eller utövar våld, hot, tvång eller annan allvarlig brottslighet för att uppnå förändringar i samhällsordningen; påverka beslutsfattandet eller myndighetsutövningen eller hindra enskilda individer från att utöva sina grundlagsfästa fri- och rättigheter”.

Sedan 2018 finns Centrum mot våldsbejakande extremism (CVE) som är inrättat vid Brottsförebyggande rådet (BRÅ). CVE – som huvudsakligen arbetar utifrån kriminalpolitiska utgångspunkter - ska stärka och utveckla det förebyggande arbetet genom att främja det på nationell, regional och lokal nivå samt verka för en högre grad av samordning och effektivitet. CVE ska även ge behovsanpassat stöd till kommuner, myndigheter och andra aktörer som i sin verksamhet hanterar frågor om förebyggande av våldsbejakande extremism. Vidare ska CVE samla och sprida kunskap om förebyggande av våldsbejakande extremism baserad på forskning och beprövad erfarenhet samt verka för en kunskapsbaserad praktik.

2 Lägesbilder

För att kunna bedöma vilka åtgärder som vid varje enskilt tillfälle är mest effektiva behöver kunskapen om förekomsten av våldsbejakande extremism (VBE) ständigt vara aktualiserad på såväl nationell, regional som kommunal nivå.

2.1 Nationell lägesbild

Våldsbejakande extremism i Sverige finns i främst tre former;

Beslutsdatum: 2022-01-19	Diarienummer: 2021KS/1129
Dokumentnamn: Strategisk plan för mot våldsbejakande extremism	

- Den **högerextrema miljön**, tidigare kallad *vit makt-miljön*.
- Den **vänsterextrema miljön**, tidigare kallad *autonoma miljön*.
- Den **våldsbejakande islamistiska miljön**.

Gemensamt för dessa är synen på våld som en legitim väg för att uppnå samhällsförändring för ett politiskt eller ideologiskt syfte och förkastandet av en demokratisk samhällsordning.

I Säkerhetspolisens årsbok 2020 konstateras att den pågående pandemin har inneburit nya sårbarheter som utnyttjas av både främmande makt och våldsbejakande extremister. Samtliga våldsbejakande extremismmiljöer använder pandemin i sin propaganda och knyter den till ideologiska argument. Attentatshotet från de våldsbejakande islamistiska och högerextremistiska miljöerna är fortsatt förhöjt. Samtidigt finns ett långsiktigt hot mot demokratin där samtliga tre extremismmiljöer genom hot och våld hindrar människor från att utöva sina demokratiska fri- och rättigheter.

Den tilltagande polariseringen i samhället med tillhörande retorik bidrar till extremistmiljöernas tillväxt. Bidrag i form av offentliga medel ökar handlingsutrymmet och ny teknik ger större möjligheter att dolt bedriva säkerhetshotande verksamhet.

Inom den högerextrema miljön har gränsen mellan våldsbejakande och icke våldsbejakande blivit allt mer diffus och intresset för miljö- och djurrätsfrågor har ökat.¹

I dagsläget är Säkerhetspolisens bedömning fortsatt att ingen av extremistmiljöerna har förmåga att ändra det demokratiska statskicket som helhet. Den våldsbejakande islamistiska miljön utgör fortfarande det största hotet när det gäller terrorattentat i Sverige, även om individer eller lösa sammansättningar inom både den höger- och vänsterextrema miljön har förmåga att begå brott som skulle kunna omfattas av terrorlagstiftningen. Det är inte sällan betydande variation i närvaron av extremistmiljöer sett över landet. Även regionalt och mellan kommuner kan det vara stora skillnader

Enligt EXPO:s årsredovisning har antalet aktiviteter i den svenska rasideologiska miljön minskat med 20 procent mellan 2019 och 2020 på det nationella planet, från att 2019 ha legat på samma nivå som 2013. Mellan 2018–2019 minskade antalet aktiviteter med 64 procent.²

2.2 Lägesbild i Värmdö kommun

I Värmdö kommun har enligt EXPO aktiviteter i den svenska rasideologiska miljön minskat drastiskt med drygt 91 procent mellan 2019 och 2020. År 2019 registrerades 36 aktiviteter jämfört med år 2020 då 3 aktiviteter registrerades i form av flygbladsutdelningar och affischering på offentliga platser. En förklaring till minskningen tros vara att Nordiska motståndsrörelsen, (NMR) genomgått inre förändringar och viss splittring samt därmed anses försvagad som en följd av detta.

¹ Årsbok 2020, Säkerhetspolisen (2021)

² Årsredovisning 2020, Expo (2021)

Beslutsdatum: 2022-01-19	Diarienummer: 2021KS/1129
Dokumentnamn: Strategisk plan för mot våldsbejakande extremism	

Uppgifter från polisen tyder på att dessa aktiviteter inte enbart utförs av personer hemmahörande i Värmdö, utan även begås av personer från övriga delar av Stockholmsregionen eller landet i övrigt. Dessa sker främst genom samordnade aktiviteter inom främst den högerextrema miljön. Detta är ett vedertaget tillvägagångssätt och stöds av Nordiska Motståndsrörelsens (NMR) egna utsagor via deras webbplats Nordfront. I huvudsak syftar detta till att ge sken av en högre närvaro.

Aktivitet från vänsterextrema rörelser har hittills varit begränsad till sporadisk förekomst av klistermärken med Antifascistisk Aktions (AFA) symboler. Bedömningen är att aktivitet från den vänsterextremistiska miljön främst är ett svar på närvaron av den högerextrema.

Enligt säkerhetspolisen finns det ingenting som tyder på att Värmdö kommun kan vänta hem s.k. IS-resenärer eller andra krigsresenärer i närtid. Det finns heller inga andra kända islamistiska extremism i Värmdö kommun. Det är dock viktigt att kommunen har en viss beredskap för att dessa förhållanden kan ändras, med tanke på rätten till fri bosättning vid återvändande.

Den lokala lägesbilden kan ständigt förändras och måste därför kontinuerligt omprövas och analyseras. Detta arbete sker i samverkan med polisen och inom ramen för Trygghetsrådet.

3 Värmdö kommuns målsättningar

Värmdö kommun ska vara en plats utan inslag av våldsbejakande extremism, men med bevarad grundlagsskyddad åsiktsfrihet. Detta uppnås genom åtgärder kopplade till tre övergripande målsättningar:

- Stärka det demokratiska samhället
- Öka den kommunala beredskapen genom kunskapshöjande insatser och rutiner
- Minimera risken för att personer ansluter sig till våldsbejakande extremism

De övergripande målsättningarna omfattar tre dimensioner:

- Främjande,
- Förebyggande och
- Förhindrande

Den främjande dimensionen utgörs av åtgärder som syftar till att stärka ett inkluderande demokratiskt samhälle som är motståndskraftigt mot extremism. Förebyggande åtgärder syftar till att säkerställa att Värmdö kommun har beredskap, rutiner och strukturer för att hantera oro och yttringar av våldsbejakande extremism. Slutligen genomförs förhindrande åtgärder riktade mot individer som befinner sig i våldsbejakande rörelser samt till dess anhöriga. Huvudmålgruppen för kommunens arbete är personer under 18 år.

Beslutsdatum: 2022-01-19	Diarienummer: 2021KS/1129
Dokumentnamn: Strategisk plan för mot våldsbejakande extremism	

3.1 Stärka det demokratiska samhället

En grundförutsättning för det demokratiska samhället är att medborgarna har förtroende för den offentliga verksamheten, vilket kan bidra till att stärka samhällets motståndskraft mot extremism. En känsla av tillhörighet kan ofta vara det behov som våldsbejakande rörelser försöker att tillgodose. Här fyller kommunala verksamheter, andra myndigheter, trossamfund och civilsamhället en viktig roll för att i stället kunna tillgodose detta behov inom det demokratiska samhällets ramar.

Denna typ av främjande åtgärder kan vara särskilt viktiga i samband med valår, då det bedöms finnas en samvariation mellan ökad medial exponering av politiska sakfrågor och förtroendevalda med en ökad brottnivå med otillåten påverkan.

3.1.1 Informationsdelning

En viktig förutsättning för ett effektivt främjande arbete är att, inom lagstiftningens ramar, säkerställa möjligheten att dela information såväl mellan kommunala verksamheter som med externa aktörer. En upparbetad kontaktväg och en tydlighet i vilken information som är viktigt att dela, exempelvis inom ramen för Trygghetsrådet, är viktiga delar i detta arbete.

Informationsdelning med polisen är exempelvis avgörande för en välgrundad analys av den aktuella lägesbilden kring förekomsten av våldsbejakande extremism.

3.1.2 Utbildningsinsatser, kunskapsspridning och rutiner

Det är av stor vikt att de kommunala verksamheterna som möter personer i vardagen, exempelvis inom skola och fritidsgårdsverksamhet, har grundläggande kunskaper om olika former av extremism. Detta är nödvändigt för att kunna identifiera tidiga tecken och uttryck för extremistiska åsikter samt för att kunna vidta effektiva åtgärder för att bryta dessa tendenser. Regelbundna utbildningsinsatser och kunskapsspridning är därför av stor vikt för berörda verksamheter.

Under 2019 togs en rutin fram som beskriver Värmdö kommuns arbete mot våldsbejakande extremism på ett mer operativt och praktiskt plan.

3.2 Öka den kommunala beredskapen

Kommunens socialtjänst är mottagare av orosanmälningar gällande barn och unga under 18 som misstänks ha påbörjat en radikaliseringsprocess eller på annat sätt kan antas exponeras för och tagit till sig extremistbudskap.

Att öka beredskapen innefattar att skapa förutsättningar för kommunala verksamheter att initiera och utveckla arbetet mot våldsbejakande extremism. Ett viktigt forum i detta arbete är Trygghetsrådet och dess strategiska arbetsgrupper samt operativa grupp, där representanter från samtliga kommunala verksamheter samverkar med externa aktörer.

Beslutsdatum: 2022-01-19	Diarienummer: 2021KS/1129
Dokumentnamn: Strategisk plan för mot våldsbejakande extremism	

3.2.1 Samordningsfunktion

Genom samordningsfunktionen sprids information och kunskap om våldsbejakande extremism och åtgärder mot detta, exempelvis genom omvärldsbevakning och informationsdelning om kunskapshöjande aktiviteter. I Värmdö kommun har trygghets- och säkerhetssamordnaren detta uppdrag. Samordnaren har dock ingen insyn i eller vetskap om pågående ärenden.

3.2.2 Analys av aktuell lägesbild

Ett effektivt arbete mot våldsbejakande extremism måste utgå från aktuell kunskap om den lokala lägesbilden om extremistiska rörelser som finns och verkar inom kommunen, men även en realistisk omvärldsbevakning som kan komma att påverka den lokala lägesbilden. Lägesbilden är föränderlig och behöver därmed löpande uppdateras i samverkan med de aktörer som har kontakt med medborgarna i deras vardag.

Viktigt informationsutbyte sker mellan olika kommunala verksamheter, som exempelvis skolpersonal och fritidsverksamhet som har möjlighet till tidig upptäckt av riskbeteende, samt externa aktörer som polisen och övriga civilsamhället.

3.2.3 Rutin för arbetet mot våldsbejakande extremism inom Värmdö kommun

Under hösten 2019 togs en rutin fram som beskriver det praktiska arbetet för att upptäcka och hantera radikaliserings av personer som bor eller vistas i Värmdö kommun.

Målgruppen för rutinen är primärt de som arbetar med barn, ungdomar och unga under 18 inom den kommunala verksamheten och inom det geografiska området som utgör Värmdö Kommun. Rutinen gäller vid konkreta hot eller vid misstanke om politisk, religiös eller annan organiserad extremism samt radikaliserings. Rutinen beskriver de roller som olika verksamheter och funktioner har i arbetet mot våldsbejakande extremism.

3.3 Minimera risken för att personer ansluter sig till våldsbejakande extremism

Förhindrande åtgärder kan genomföras för att minimera risken att personer ansluter sig till rörelser inom våldsbejakande extremism. I detta utgör kommunen en viktig stödfunktion för att underlätta för personer som vill lämna sådana miljöer.

Gemensamma beröringspunkter finns mellan effektiva stödåtgärder för personer som vill lämna extremistiska rörelser och stöd till anhöriga. Familjens betydelse är central och behöver omfattas i de förebyggande åtgärder som vidtas. För att minimera risken för att personer ansluter sig till våldsbejakande extremism lyfts -förutom kommunens socialtjänst- ett inkluderande samhällsklimat med alternativa tillhörigheter fram. Ett rikt föreningsliv, en inkluderande fritidsverksamhet och en skola som tillåter diskussion på ett brett spektrum av åsikter är några saker som motverkar utanförskap.

3.3.1 Stöd till personer som vill lämna extremistiska rörelser

Stödåtgärder till personer som vill lämna extremistiska rörelser behöver genomföras på individnivå för att vara effektiva. Detta sker huvudsakligen i samverkan mellan olika kommunala verksamheter, myndigheter, civilsamhället och anhöriga.

Beslutsdatum: 2022-01-19	Diarienummer: 2021KS/1129
Dokumentnamn: Strategisk plan för mot våldsbejakande extremism	

Förhindrande åtgärder inom detta område omfattar som regel både praktiska och sociala dimensioner; genom stödinsatser som exempelvis möjlighet till fortbildning, anhörigstöd och, i vissa fall, omlokalisering, kan ett utträde ur en extremistisk rörelse underlättas.

I dagsläget har CVE en stödfunktion som vänder sig till yrkesverksamma som behöver stöd i det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism. Denna stödfunktion nås via www.cve.se.

CVE lyfter fram två civilsamhällesaktörer som kan stötta kommunens socialtjänst med avhopparverksamhet.

- **Exit**
Exit på Fryshuset är en verksamhet där personer som är aktiva i nationella rörelser kan få hjälp att lämna dessa. Även anhöriga kan få hjälp hos Exit.
www.exit.se
- **Hjälpkällan**
Hjälpkällan hjälper personer som lämnar en sluten rörelse och ger även stöd till anhöriga.
www.hjalpkallan.se

3.3.2 Stöd till anhöriga och närstående

Genom informationsinsatser ska Värmdö kommun tydliggöra var anhöriga till personer som befinner sig i miljöer med våldsbejakande extremism kan vända sig vid oro för en närstående. Detta utgörs av hänvisningar till såväl kommunala, regionala och nationella funktioner. Se ovan för information om hjälpfunktioner till anhöriga.

Målgruppsanpassat informationsmaterial, som tydliggör möjliga åtgärder, är viktiga underlag för genomförandet av effektiva stödåtgärder. Det individuella mötet är en annan central komponent, då det ofta kan finnas en stigmatisering kring våldsbejakande extremism som kan förhindra att anhöriga söker hjälp.

Den strategiska planen mot våldsbejakande extremism ska kommuniceras i befintliga kanaler till civilsamhället, näringslivet, frivilligorganisationer samt till idrotts- och föreningslivet.

- **Rädda Barnens orostelefon om radikaliserings**

Orostelefonen är en anonym och nationell stödtelefon som vänder sig till den som är orolig över att någon i ens närhet håller på att radikaliseras. Orostelefonen vänder sig även till den som själv vill lämna en extremistisk miljö.

020–100 200, www.raddabarnen.se

Beslutsdatum: 2022-01-19	Diarienummer: 2021KS/1129
Dokumentnamn: Strategisk plan för mot våldsbejakande extremism	

4 Handlingsplaner

Berörda nämnder ska, utifrån de övergripande målsättningarna i denna plan, ta fram handlingsplaner på området. Genom handlingsplanerna tydliggörs de konkreta åtgärder som genomförs inom respektive nämnds ansvarsområde för att uppnå målen.

Nämndernas handlingsplaner tas fram i samband med detaljbudgeten, för att möjliggöra en koppling till resurssättning och prioritering.

5 Samverkan

Samordnade åtgärder för att förebygga förekomsten av våldsbejakande extremism är avgörande för att stärka motståndskraften mot våldsbejakande extremism i samhället. Detta kräver en långsiktig och väl fungerande samverkan såväl mellan kommunala verksamheter som externa aktörer. Genom att tillvarata olika aktörers styrkor inom respektive ansvarsområde kan arbetet mot våldsbejakande extremism bli mer effektivt, såväl vad gäller kunskapsuppbyggnad som faktiska, effektiva åtgärder.

Samverkan sker i första hand inom befintliga samverkansstrukturer, som Trygghetsrådet och dess arbetsgrupper, men även genom befintliga kanaler med näringsliv och övriga civilsamhället. Detta arbete kan initieras och drivas av samordnaren. Dock ska verksamheter ha god kännedom om den tillämpningsrutin som närmare beskriver arbetsgången.

5.1 Trygghetsrådet

Av arbetsordningen för Trygghetsrådet i Värmdö kommun framgår att rådet bland annat ansvarar för det strategiska arbetet mot våldsbejakande extremism. Trygghetsrådet är ett strategiskt råd med operativ förmåga dit olika externa myndigheter och nyckelorganisationer knyts, men har även inrättat operativt arbetande undergrupper för att arbeta med kartläggning, aktuella problembilder samt trygghetsskapande åtgärder.

Inom ramen för Trygghetsrådet sker samverkan och informationsutbyte mellan representanter i kommunala verksamheter med bland annat polisen vad gäller förekomsten av våldsbejakande extremism i Värmdö. Informationsutbytet möjliggör för kommunen att ha en aktuell lägesbild av förekomsten av våldsbejakande extremism och eventuell aktuell problematik som finns.

5.2 Polisen

Värmdö kommun har sedan 2014 ett avtal om samverkan med polisen. Målet med samverkan är att minska brottligheten och öka tryggheten i lokalsamhället. Kopplat till överenskommelsen finns så kallade underbilagor med åtgärder och aktivitetsplaner, som bland annat har bäring på arbetet mot våldsbejakande extremism.

Överenskommelsen är sluten mellan Nacka, Tyresö och Värmdö kommuner och polisen. De tre kommunerna ingår i samma lokalpolisområde. Denna överenskommelse är reviderad inför 2022.

Beslutsdatum: 2022-01-19	Diarienummer: 2021KS/1129
Dokumentnamn: Strategisk plan för mot våldsbejakande extremism	

Strukturen för arbetet i Trygghetsrådet och dess arbetsgrupper motsvarar den samverkan som sker inom överenskommelsen med polisen, för att underlätta informationsutbyte och samverkansmöjligheter.

5.3 Civilsamhället

En viktig aktör i samverkansarbetet kring våldsbejakande extremism är civilsamhället, som exempelvis idrottsrörelsen och trossamfund. Civilsamhället har en naturlig närvaro i lokalsamhället och därmed möjlighet att i ett tidigt skede kunna identifiera personer som är i riskzonen för att ansluta sig till extremistiska rörelser. Samverkan med civilsamhället sker bland annat genom Trygghetsrådet och lokalt centrumnätverk.

5.4 Nationell och regional samverkan

Genom samverkan med andra kommuner på nationell och regional nivå, exempelvis genom CVE och länsstyrelsen, ges möjlighet att utbyta information och inhämta kunskap om våldsbejakande extremism i ett större perspektiv.

Åtterrapporering och uppföljning av nationella och regionala samverkan sker inom ramen för Trygghetsrådet, för vidare spridning i berörda verksamheter.

6 Uppföljning

Kontinuerlig uppföljning av arbetet mot våldsbejakande extremism och målsättningarna i den strategiska planen sker inom ramen för Trygghetsrådet. Åtterrapporering till kommunstyrelsen och kommunfullmäktige sker inom ramen för måluppföljningen vid helårsbokslut.

Respektive nämnd ansvarar för uppföljning och utvärdering av de åtgärder som genomförs inom ramen för dess handlingsplan för arbetet mot våldsbejakande extremism.